

חדשות - אסיה ואוקיאניה

פרשנות • בחירת אישה לר"מ יפן אירעה בשל צירוף נסיבות פוליטיות, אך חשיבותה בשבירת תקרת הזכוכית

בחירתה של סנאה טקאיצ'י להנהגת מפלגת השלטון מבטאת את רצון המפלגה לשמר קו שמרני, אך עצם הגעתה של אישה לראש הפירמידה הפוליטית במדינה שבה נשים הודרו זה עשרות שנים מסמן שינוי סמלי חשוב - גם אם מוגבל בהשפעתו

שמירה 📖

סנאה טקאיצ'י, המנהיגה החדשה של מפלגת השלטון היפנית, בטוקיו, אתמול צילום: Yuichi Yamazaki/אי-פי

רותם קובנר לעקוב

05 באוקטובר 2025

המפלגה הליברלית-דמוקרטית ביפן עשתה אתמול (שבת) היסטוריה כשבחרה את סנאה טקאיצ'י לראשות המפלגה. אמנם אין זו הפעם הראשונה שמפלגה יפנית בוחרת אישה לעמוד בראשה, אך מכיוון שמדובר במפלגה הגדולה במדינה ובמפלגת השלטון, טקאיצ'י אמורה להתמנות בקרוב מאוד, כנראה ב-15 באוקטובר, לראשת הממשלה ובכך תממן כבר תקדים היסטורי משמעותי.

יפן מעולם לא הונהגה בידי אישה בעת החדשה. בראש הפירמידה היפנית ניצב הקיסר – תפקיד סמלי בעיקרו כיום – אך מאז ראשית תהליך המודרניזציה של המדינה לא עלתה לשלטון אף קיסרית, ולא במקרה. אמנם בעבר הרחוק היו ביפן שמונה נשים כקיסריות שכינהו בתפקיד בזכות עצמן, האחרונה שבהן במאה ה־18, אך תקופה זו נותרה זה מכבר נחלת העבר. החוקה היפנית הראשונה, שנכנסה לתוקף ב־1889, הגבילה את הזכות לכהן בתפקיד הקיסר לגברים בלבד ומגבלה זו נשמרה גם בחוקה הנוכחית, שנכתבה בידי צוות אמריקאי לאחר מלחמת העולם השנייה ונכנסה לתוקף ב־1947.

- סנאה טקאיצ'י צפויה להיות האישה הראשונה בתולדות יפן שתכהן כראשת ממשלה | רויטרס
- ראש ממשלת יפן שיגרו אישיבה הודיע על התפטרותו לאחר הפסד מפלגתו בבחירות | רויטרס

בפוליטיקה העכשווית ביפן לא קיימות מגבלות חוקתיות על השתתפות נשים, אך דרכן אל הזירה הציבורית הייתה מאוחרת ואיטית בהשוואה למדינות אחרות במערב. נשים ביפן קיבלו את זכות הבחירה וההשתתפות הפוליטית רק לאחר מלחמת העולם השנייה, ומאז הן סובלות מתת־ייצוג עקבי. גם כיום הן מהוות כ־15% בלבד מחברי שני בתי הנבחרים, נתון המדגיש את הפער המגדרי המתמשך בפוליטיקה היפנית.

נשים ביפן קיבלו את זכות הבחירה וההשתתפות הפוליטית רק לאחר מלחמת העולם השנייה, ומאז הן סובלות מתת־ייצוג עקבי

בניגוד לרבים במפלגתה, אינה נצר לשושלת פוליטית

עם השנים כיהנו ביפן לא פחות מ־36 נשים בתפקידי שרות, הראשונה שבהן מונתה לשרת הבריאות ב־1960. עם זאת, רק מעטות מהן החזיקו בתפקידי מפתח כגון שרת ההגנה או שרת החוץ ואף אחת מהן לא הגיעה לעמדת הנהגה במפלגה הליברלית־דמוקרטית השולטת ביפן כמעט ברציפות מאז 1955. היחידה שהתקרבה בעבר לעמדת מנהיגות ארצית הייתה טקקו דוי, שעמדה בראש המפלגה הסוציאליסטית בין השנים 1986 ל־1991, ולאחר מכן במשך שבע שנים נוספות בראש מפלגת ההמשך שלה. דוי כיהנה גם כיו"ר בית הנבחרים התחתון ולמעשה כראש הרשות המחוקקת במשך כשלוש שנים, אך מעולם לא החזיקה בתפקיד ביצועי משמעותי.

זה היה רק עניין של זמן עד שממשלתו קצרת הימים של שיגרו אישיבה תתמוטט, ולא בגלל טיפולה הכושל במשבר האורז. אישיבה ספג בזירה הבינלאומית ביקורת על הישגיו הדלים במשא ומתן עם ממשלו של דונלד טראמפ בארה"ב ועל ניסיונותיו הכושלים לחדש את הדיאלוג עם סין. בזירה הפנימית הוא התקשה להתמודד עם המשך היחלשותו של המטבע המקומי, היין, האינפלציה המאמירה ותחושת המיתון המתמשך. ולבסוף, בתוך מפלגתו עצמה הוא לא הצליח לאחד את הסיעות המרכיבות אותה או לרשום הישגים משמעותיים בבחירות האחרונות לבית העליון.

אישיבה סיים את תפקידו וקרוב לוודאי שלא יחזיק עוד במשרה ביצועית בעתיד. מתוך חמשת המועמדים שהתמודדו אתמול על הנהגת מפלגת השלטון, נבחרה טקאיצ'י בת ה־64 ברוב לא גדול על

פני יריבה המרכזי, שינג'ירו קויזומי הצעיר ממנה ב־20 שנה. בניגוד אליו ולרבים מחבריה למפלגה, טקאיצ'י אינה נצר לשושלת פוליטית אלא בתם של איש מכירות ושוטרת. טקאיצ'י גם אינה בוגרת אוניברסיטה יוקרתית ולא כיהנה טרם כניסתה לעולם הפוליטי בתפקיד ביצועי באחד ממשרדי הממשלה המרכזיים.

ראש ממשלת יפן שינג'ירו אישיבה מצביע בפריימריז של מפלגת השלטון בטוקיו, אתמול
Kim Kyung-hoon: צילום: אי־פִי/Hoon

המסלול של טקאיצ'י אל צמרת הפוליטיקה היפנית היה רחוק מלהיות שגרתי. בראשית דרכה שהתה כשנה בווישינגטון, שם עבדה כמתמחה במשרדה של חברת קונגרס אמריקאית. לאחר שובה ליפן פנתה לעיתונות המשודרת, עבדה כשדרנית ואף הנחתה תוכנית בוקר משלה. עם זאת, העניין הפוליטי שהתעורר בה במהלך שהותה בארה"ב לא דעך. ב־1993, כשהייתה בת 32, נבחרה לראשונה לבית הנבחרים כחברה עצמאית ובמהלך השנים הבאות עברה בין כמה מפלגות עד שב־1997 מצאה את ביתה הפוליטי במפלגה הליברלית־דמוקרטית.

אם ניתן לזהות בדרכה של טקאיצ'י מאפיין ייחודי, מעבר לאמביציה האישית ולכישורים הבין-אישיים המרשימים שלה, הרי זה הקשר שטווחה עם שינוי אבה והפיכתה בהדרגה לבת חסותו ולימים לממשיכת דרכו. השניים נכנסו לבית הנבחרים באותה שנה והפגינו קו אידיאולוגי דומה. עם מינויו של אבה לראש ממשלה ב־2006, הוא מינה את טקאיצ'י לשרה לעניינים מיוחדים, וכששב לקדנציה נוספת ב־2012 מינה אותה שוב לשרה בממשלתו.

לאחר שאבה נרצח על ידי מתנקש ב־2022, טקאיצ'י נחשבה לאחת מיורשיו הבולטים והנאמנים ביותר. היא הצהירה על כוונתה להמשיך את מדיניותו הכלכלית, הידועה בשם "אבנומיקס", ובדומה לו מחזיקה בקו שמרני בענייני פנים ונצי במדיניות החוץ, תוך תמיכה בהתחזקות הצבא ובהקשחת ההגבלות על הגירה. הבחירה במועמדת שמרנית ולא ביריבה הליברלי היחסי מעידה על הרוח הנושבת כיום במפלגת השלטון ובמידת מה ביפן כולה.

טקאיצ'י לאחר בחירתה, אתמול צילום: Daisuke Suzuki/אי־פי

בחירה שמשליכה על האזור כולו

כחלק מקו אידיאולוגי זה, טקאיצ'י נמנתה בעבר עם חברי הארגון הלאומני ניפון קאיג'י, הפועל לקידום חינוך פטריוטי, ערכי משפחה מסורתיים וכבוד למוסד הקיסר, ולעיצוב זיכרון היסטורי "נכון". לאורך השנים נקשר שמה גם בכמה פרשיות מינוריות וברמזים לשחיתות, אך אף אחת מהן לא הותירה פגיעה של ממש בקריירה הפוליטית שלה. בין היתר, ב־2014 נחשף ש־20 שנה קודם לכן העניקה המלצה כתובה לספר שעסק באסטרטגיית הבחירות של אדולף היטלר ושיבח את הישגיו בתחום זה. טקאיצ'י הכחישה את דבר ההמלצה ואת הכרותה עם מחבר הספר.

במבט רחב יותר, הבחירה בטקאיצ'י משליכה על האזור כולו שכן מעמדן של נשים בזירה הפוליטית ביפן כיום אינו שונה באופן מהותי מזה שבמדינות אחרות במזרח אסיה. באופן היסטורי, תפקידן של נשים במרחב התרבות הסיני (ה"סינוספירה") כולו צומצם לעיסוק בענייני הבית והמשפחה, ולא מהפכים אידיאולוגיים ואף לא תהליכי המודרניזציה הביאו לשינוי גורף בתחום זה. בהמשך לתפיסה זו, לא כיהנה מעולם אישה בתפקיד הנהגה עליון בשכנותיה הקומוניסטיות של יפן – סין וצפון קוריאה – וזהו גם המצב במונגוליה. יוצאות הדופן היחידות באזור הן דרום קוריאה, בה כיהנה אישה, אמנם בתו של מנהיג אוטוריטרי לשעבר, ב־2013, וטייוואן שבה נבחרה אישה לנשיאה ב־2016 וכיהנה בתפקיד זה עד אשתקד.

ראש ממשלת יפן לשעבר שינזו אבה, ב-2020. טקאיצ'י נחשבת לממשיכת דרכו צילום: Franck Robichon/ Pool

European P

השינוי, אם כן, הוא איטי. כמו במדינות הדמוקרטיות האחרות באזור, גם ביפן בחירתה אתמול של טקאיצ'י משקפת שיפור הדרגתי במעמדן של נשים מאז מלחמת העולם השנייה. אף על פי כן, 80 שנה לאחר תום המלחמה, אין מדובר במהפך של ממש – ודאי שלא בכזה בעל השלכות חברתיות ארוכות טווח. המצע הפוליטי של טקאיצ'י רחוק מלהיות ליברלי, וקשה להניח שמעמד הנשים בארצה תופס מקום מרכזי בסדר היום שלה. כאחת שמתנגדת בתוקף אפילו לשינוי החוק שיאפשר לבני זוג נשואים להשתמש בשמות משפחה נפרדים, ספק רב אם היא תיאבק אי פעם לביטול האיסור החוקתי על נשים לכהן כקיסריות.

אם כן, עד כמה הבחירה בטקאיצ'י מסמלת שינוי או פריצת דרך? לפי שעה, נדמה שאין בבחירה הזו היבט נשי מובהק אלא יותר צירוף נסיבות פוליטיות תוך מפלגתי. כמו במקרה של גולדה מאיר בישראל, או להבדיל אינדירה גנדי בהודו, מדובר בפוליטיקאית שבמקרה היא גם אישה וכנראה שיעבור זמן רב עד שיפן תראה אישה נוספת בתפקיד זה. אף על פי כן, שבירת תקרת הזכוכית הזו מהווה בשורה חשובה ומקור לעידוד עבור מיליוני נשים ביפן ואף מעבר לה.

Link: <https://www-haaretz-co-il.ezproxy.haifa.ac.il/news/world/asia/2025-10-05/ty-article/.premium/00000199-b48e-d96f-a99f-f4df6d8f0000>